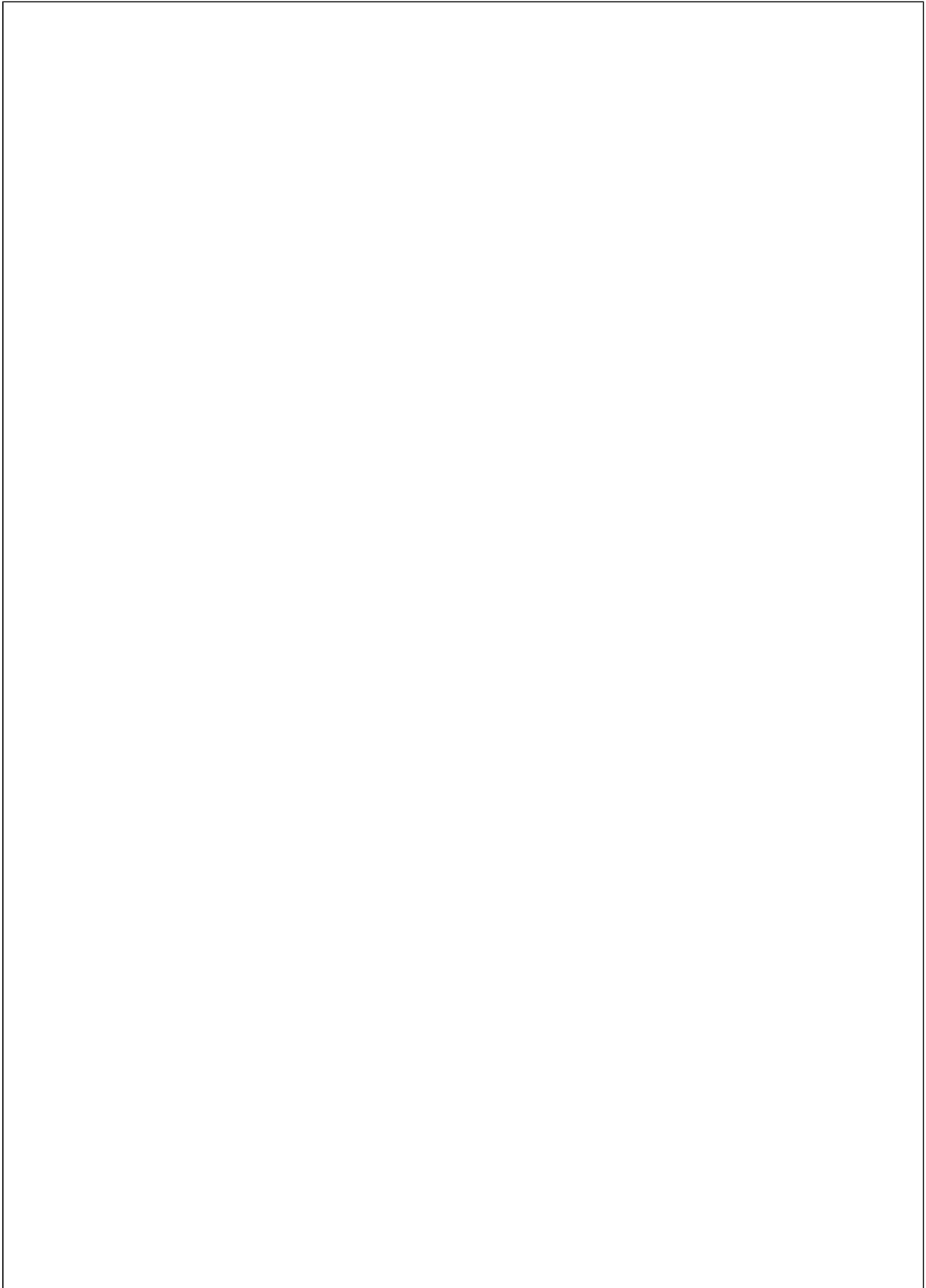

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/202587,Uroczystosc-wreczenia-Krzyzy-Wolnosci-i-Solidarnosci-oraz-meda-li-Reipublicae-Mem.html>
27.02.2026, 00:07

Uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności oraz medali Reipublicae Memoriae Meritum

18 czerwca 2024 r. podczas inauguracji Wielkopolskiego Kongresu Pamięci Narodowej w Poznaniu zostały wręczone Krzyże Wolności i Solidarności oraz medale Reipublicae Memoriae Meritum. Aktu dekoracji dokonał, w imieniu Prezydenta RP Andrzeja Dudy, prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki.

18.06.2024

Galę wręczenia odznaczeń rozpoczęło przemówienie prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego, w którym zwrócił uwagę na pewien kompromis panujący wśród historyków zajmujących się dziejami najnowszymi. Zaznaczył, że istnieje naukowa zgoda co do tego, iż przyczyny upadku systemu komunistycznego były wieloaspektowe – zarówno ekonomiczne, jak i ideologiczne. Podkreślił jednak, że wielką rolę w tym procesie odegrali ci, którzy jeszcze przed sierpniem 1980 roku mieli odwagę i determinację, by podjąć walkę z systemem. Prezes wyróżnił także wsparcie świętego papieża Jana Pawła II oraz prezydenta Stanów Zjednoczonych Ronalda Reagana, który otwarcie nazywał Związek Radziecki „imperium zła”.

- Ronald Reagan wśród swoich wielu mów publicznych miał szczególne przywiązanie do jednego fragmentu ze Starego Testamentu, do Drugiej Księgi Kronik, która brzmi „jeśli upokorzy się lud mój, nad którym zostało wezwane Imię moje, i będą błagać, i będą szukać mego oblicza, a odwrócą się od złych dróg swoich, Ja ich z nieba wysłucham, wybaczę, a kraj ich ocalę”. Tak to wy, drodzy państwo, ocaliliście kraj Polski przed systemem komunistycznym

- zwrócił się prezes IPN do uhonorowanych odznaczeniem.

Krzyż Wolności i Sprawiedliwości nawiązuje wprost do Krzyża Niepodległości, który wręczany był damom i kawalerom odzyskania niepodległości roku 1918. Nawiązuje też do Krzyża Armii Krajowej wręzonego po roku 1945 na przymusowej emigracji tym, którzy walczyli o wolną i niepodległą Polskę w Armii Krajowej, w siłach zbrojnych narodowych, w podziemiu ludowym.

Na koniec dr Karol Nawrocki zwrócił się do odznaczonych Medalem Reipublicae Memoriae Meritum:

- To odznaczenie trafiło dziś z jednej strony do pani Marii, która była przecież żołnierzem, konspiratorem Narodowych Sił Zbrojnych i Armii Krajowej, a po roku 1989 miała tak wiele energii, żeby świadczyć o swoim doświadczeniu także współcześnie. Do pana Ireneusza, który był działaczem Solidarności Rolników Indywidualnych, a dziś, pozostaje wsparciem dla poznańskiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej. Do pani Gizeli, która w regionie nadnoteckim dba o cmentarze polskich bohaterów walk o niepodległość. Słubice, które żyją Polską i żyją polską historią dzięki takim osobom jak pan Michał i zgromadzone wokół niego środowisko. I pan Robert, dzięki któremu Wielkopolski Park Narodowy nie tylko tętni piękną historią, ale wypełnia się także śladami pamięci, a pozbywa się relikwów systemu komunistycznego, który znaczył dla Polaków nic więcej tylko zniewolenie.

Krzyż Wolności i Solidarności jest wyrazem wdzięczności państwa polskiego wobec osób, które swymi zmaganiem z systemem komunistycznym w latach 1956-1989 przyczyniły się do odzyskania przez Polskę niepodległości po półwieczu zniewolenia i zależności od Związku Sowieckiego.

Krzyżem Wolności i Solidarności odznaczeni zostali:

1. Jacek Gródecki
2. Krystyna Grześkowiak
3. Janusz Heller
4. Leszek Kozioł
5. Paweł Przepiórski
6. Andrzej Szarzyński
7. Łukasz Szymański
8. Teresa Walińska

Pośmiertnie:

1. Włodzimierz Plencner (1937-1981)
2. Tomasz Skołuda (1964-2007)
3. Henryk Świątek (1934-2020)

Medal „Reipublicae Memoriae Meritum” został ustanowiony w 2015 roku przez Instytut Pamięci Narodowej, aby docenić tych wszystkich, którzy działają na rzecz trwałego upamiętniania wydarzeń i postaci z historii Narodu Polskiego w latach 1917-1990 oraz wspierają IPN w działalności edukacyjnej, naukowej i wydawniczej. Medal jest przyznawany instytucjom, organizacjom lub osobom fizycznym, które pracują na rzecz zachowania pamięci o najnowszej historii Polski, dzieli się na trzy stopnie: złoty, srebrny i brązowy.

Medale Reipublicae Memoriae Meritum otrzymali:

1. Maria Krzyżańska - medal złoty
2. Michał Sobociński - medal złoty
3. Gizela Szwed - medal srebrny
4. Ireneusz Niewiarowski - medal srebrny
5. Robert Kiskurno - medal brązowy

Biogramy odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności:

Jacek Gródecki - na początku lat 80. był członkiem Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w Zakładach Metalurgicznych POMET w Pile. 5 listopada 1982 r. został powołany do odbycia dwuletniej zasadniczej służby wojskowej i skierowany na wstępne przeszkolenie w Wojskowym Obozie Internowania w Węgorzewie. Szkolenie poborowych w powyższej jednostce nie było związane z realizacją zadań związanych z obronnością kraju lub podnoszeniem umiejętności żołnierskich, a służyło jedynie w walce z opozycją i było dotkliwą represją polityczną wobec wcielonych. Od 9 stycznia 1983 r. przebywał w areszcie tymczasowym za odmówienie złożenia przysięgi wojskowej, za co, 2 lutego 1983 r., został skazany przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Olsztynie na trzy lata pozbawienia wolności. 5 lipca 1983 r. Sąd Najwyższy zmienił wyrok na 6 miesięcy pozbawienia wolności, w związku z czym Jacek Grodecki

został zwolniony z aresztu 9 lipca 1983 r. Został ponownie aresztowany, 7 sierpnia 1986 r., za wykonywanie i kolportaż podziemnych wydawnictw.

W areszcie przebywał do 9 września 1986 r. Sprawę umorzono i skierowano do Kolegium 28 listopada 1986 r. Kolegium Rejonowe ds. Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Piła orzekło 25 lutego 1987 r. karę grzywny w wysokości 40000 zł i przepadek zakwestionowanego sprzętu.

Krystyna Grześkowiak - od 1980 r. była członkiem NSZZ „Solidarność” w Wojewódzkim Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych w Poznaniu. Pełniła funkcję sekretarza Komisji Zakładowej. W okresie stanu wojennego i po jego zakończeniu nie przerwała działalności związkowej. Po internowaniu męża - Edwarda Grześkowiaka - członka Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Zakładach Graficznych im. M. Kasprzaka w Poznaniu, podjęła się zabezpieczenia i ukrycia dokumentacji związkowej będącej w jego posiadaniu, przechowując ją do 1989 r. Krystyna Grześkowiak prowadziła działalność w zorganizowanej strukturze opozycji antykomunistycznej, tj. w Grupie Oporu Społecznego przy kościele p.w. św. Maksymiliana Marii Kolbe w Mochach w okresie od 13 grudnia 1981 r. do czasu ponownej rejestracji NSZZ „Solidarność” w 1989 r. Wspólnie z Antonim Pateckim, organizatorem ww. Grupy Oporu Społecznego, niosła pomoc internowanym działaczom „Solidarności” osadzonym w Gębarzewie. Była kolporterem prasy podziemnej i wydawnictw drugiego obiegu na terenie Poznania. Kolportowała prasę podziemną także poprzez kierowców zatrudnionych w Spółdzielniach Produkcyjnych z terenu Wielkopolski. Uczestniczyła w mszach św. za Ojczyznę, pielgrzymkach ludzi pracy na Jasną Górę w Częstochowie, oraz brała czynny udział w spotkaniach działaczy opozycyjnych w poznańskich kościołach. Uczestniczyła także w zgromadzeniach i demonstracjach organizowanych w rocznice wprowadzenia stanu wojennego.

Janusz Heller - był aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność” w VIII LO im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po wprowadzeniu stanu wojennego krytykował władze PRL i był podejrzewany przez SB o inspirowanie uczniów do działalności opozycyjnej (m.in. do kolportażu ulotek). Od marca 1982 r. wspierał uczniów zaangażowanych w działalność Szkolnego Koła Oporu Społecznego (SKOS). 15 października 1982 r. w jego mieszkaniu dokonano przeszukania, podczas którego odnaleziono podziemne wydawnictwa. W związku z powyższym został zatrzymany i umieszczony w areszcie KW MO w Poznaniu, gdzie 16 października 1982 r. został pobity podczas przesłuchania. Kolejny raz został pobity podczas przesłuchania 20 października 1982. W listopadzie 1982 r. został powołany na ćwiczenia wojskowe w Wojskowym Obozie Specjalnym (JW 1431) w Rawiczu, w którym przebywał od 8 listopada 1982 r. do 2 lutego 1983 r. Od września 1985 r. Janusz Heller jako kierownik Domu Kultury (DK) „Krąg” w Poznaniu udostępniał pomieszczenia młodzieży, zajmującej się działalnością antykomunistyczną. Ponadto współredagował podziemne pismo „Ku Słońcu”, wydawane przez 13 Szczep Harcerski „Poznańska Czarna Trzynastka” im. hetmana Jana Zamoyskiego. Służba Bezpieczeństwa próbowała doprowadzić do zwolnienia Janusza Hellera ze stanowiska kierownika DK „Krąg”, jednak nie pozwolił na to samorząd osiedlowy działający przy Spółdzielni Mieszkaniowej Poznań-Grunwald.

Leszek Koziół - od kwietnia 1981 r. do maja 1983 r., będąc członkiem grupy do zadań specjalnych Centralnego Kierownictwa Akcji Bieżącej Konfederacji Polski Niepodległej, prowadził na terenie Krakowa działalność konspiracyjną w strukturach Konfederacji Polski Niepodległej, w ramach której zajmował się ubezpieczaniem zebrzań CKAB, gromadził, przechowywał oraz rozpowszechniał ulotki.

Ponadto od lipca 1982 r. do maja 1983 r., używając specjalnie skonstruowanej pieczęci imitującej pieczęć urzędową z wizerunkiem orła, stemplował zarządzenia władz oraz rozprowadzał druki z tym wizerunkiem.

Został zatrzymany 4 maja 1983 r. przez funkcjonariuszy KDMO w Krakowie w trakcie kolportażu ulotek sygnowanych przez KPN, a następnie osadzony w Areszcie Śledczym w Krakowie. Wolność odzyskał 4 czerwca 1983 r. kiedy uchylono zastosowany wobec niego środek zapobiegawczy w postaci aresztu tymczasowego. Postanowieniem z 31 sierpnia 1984 r. Prokuratura Rejonowa dla Dzielnicy Kraków-Podgórze umorzyła postępowanie na podstawie ustawy o amnestii.

Paweł Przepiórski - w latach 1982-1984 należał do „Konfederacji Młodej Polski - Rokosz” - podziemnej organizacji opozycyjnej młodzieży szkół średnich Poznania zajmującej się m.in. drukiem i kolportażem wydawnictw podziemnych, malowaniem haseł antykomunistycznych na murach budynków. Paweł Przepiórski zajmował się m.in. zaopatrzeniem „Rokoszu” w środki drukarskie i malarskie, a także zakupem farb i pędzli wykorzystywanych w akcji malowania napisów na budynkach szkół średnich w Poznaniu. Ze względu na swoją działalność 9 lipca 1984 r. został przesłuchany w śledztwie prowadzonym przez Prokuraturę Wojewódzką w Poznaniu. 29 października 1984 r. Prokuratura umorzyła śledztwo w części dotyczącej udziału m.in. Pawła Przepiórskiego w działalności KMP-„Rokosz”.

Łukasz Szymański - jako pracownik „Merazetu” i Ośrodka Badawczo Rozwojowego Systemów Automatyki w Poznaniu prowadził zagrożoną karą działalność antykomunistyczną. Był reprezentantem Tymczasowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w ww. zakładach pracy. W latach 1983-89 działał w podziemnych strukturach Tymczasowego Zarządu Regionu Wielkopolska NSZZ „Solidarność”. Utrzymywał bieżące kontakty z tajnymi komisjami zakładowymi, zbierał składki i koordynował kolportaż prasy podziemnej.

Andrzej Szarzyński - w latach 1981-1989 był aktywnym działaczem opozycji. W listopadzie i grudniu 1981 r. brał udział w przygotowywaniu studenckiego strajku okupacyjnego na Akademii Rolniczej. W 1982 r. uczestniczył w comiesięcznych demonstracjach przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce, które odbywały się 13. dnia każdego miesiąca pod pomnikiem Poznańskiego Czerwca 1956 r. Od 1983 do 1986 r. kolportował podziemne pisma „Solidarność Rolników” i „Żywią i Bronią”, wydawanych przez konspiracyjną organizację „Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników” (OKOR). Ww. czasopismo kolportował w Wielkopolsce w ilości 50 sztuk miesięcznie, m.in. na terenie Akademii Rolniczej w Poznaniu. W latach 1988-1989 Andrzej Szarzyński był zaangażowany w działalność podziemnego „Wielkopolskiego Komitetu Oporu Rolników”, działaczem Wielkopolskiego Seminarium Ekologicznego, który protestował przeciwko budowie elektrowni jądrowej w Klempiczu. Ponadto w latach 1988-1989 Andrzej Szarzyński zakładał struktury NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych na terenie gminy Kórnik.

Teresa Walińska - była aktywną działaczką opozycji antykomunistycznej w województwie pilskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego razem z członkami rodziny - ojcem Józefem Pobiaryńnem i bratem Jerzym Pobiaryńnem, prowadziła w swoim rodzinnym domu podziemną drukarnię, w której powielano ulotki i inne wydawnictwa podziemnej „Solidarności” Regionu Województwa Pilskiego (m.in. czasopismo „Lech”). Teresa Walińska zajmowała się m.in. przepisywaniem bezdebitowych druków na maszynie oraz ich kolportażem na terenie Trzcianki. Ponadto w czasie stanu wojennego wraz z ojcem i bratem ukrywała w swoim domu poszukiwanego przez SB działacza „Solidarności” z Piły Jacka Ciechanowskiego, który również zaangażowany był w działalność ww. drukarni. Teresa Walińska prowadziła działalność opozycyjną do czerwca 1989 r., biorąc udział w akcjach protestacyjnych, organizowanych przez opozycjonistów z województwa pilskiego.

Pośmiertnie:

Włodzimierz Plencner (1937-1981)

Włodzimierz Plencner został zatrzymany 28 czerwca 1956 r. przez patrol wojskowy pod zarzutem czynnego udziału w Poznańskim Czerwcu 1956 r. Następnie został przewieziony do „punktu filtracyjnego” na poznańskiej Ławicy, skąd skierowano go do więzienia przy ul. Młyńskiej w Poznaniu. 4 lipca 1956 r. Prokurator Wojewódzki w Poznaniu wydał nakaz jego tymczasowego aresztowania. Podczas śledztwa był wielokrotnie przesłuchiwany. 12 września 1956 r. Plencnerowi został przedstawiony akt oskarżenia. Postawiono mu zarzut przygotowywania zamachu na załogi czołgów Wojska Polskiego przy pomocy butelek z benzyną oraz przechowywania bez zezwolenia około 30 sztuk amunicji karabinowej. 23 października 1956 r. Sąd Wojewódzki w Poznaniu umorzył postępowanie i wydał nakaz zwolnienia Włodzimierza Plencnera z więzienia.

Tomasz Skołuda (1964–2007)

Tomasz Skołuda w latach 1982–1984 r. był członkiem podziemnej organizacji opozycyjnej Konfederacja Młodej Polski „Rokosz”. Do organizacji przystąpił za namową Jarosława Nogacza. Działal w kierowanej przez Piotra Szycha pięcioosobowej sekcji „małego sabotażu” zajmującej się: malowaniem haseł antykomunistycznych na murach budynków, rozwieszaniem transparentów, kolportażem prasy i wydawnictw podziemnych oraz rozrzucaniem ulotek. Podczas jednej z akcji zawiesił flagę „Solidarności” na maszcie przed Technikum Przemysłu Spożywczego w Poznaniu. Uczestniczył też w manifestacjach opozycyjnych organizowanych w Poznaniu w latach 80. XX w.

Henryk Świątek (1934–2020)

Henryk Świątek był członkiem Prezydium Zakładowego Komitetu Strajkowego w Poznańskiej Fabryce Maszyn Żniwnych (PFMŻ), a następnie członkiem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”, przewodniczącym Komisji Wydziałowej w Wydziale Konstrukcyjno-Doświadczalnym PFMŻ oraz zastępcą społecznego inspektora pracy. Był także członkiem sztabu organizacyjnego ds. uroczystości poświęcenia sztandaru NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego Henryk Świątek organizował pomoc dla osób internowanych oraz ich rodzin, prowadząc zbiórki na ich rzecz oraz udostępniając swoje mieszkanie zwolnionym z internowania. Zajmował się kolportażem nielegalnej prasy oraz znaczków „Solidarności” i z tego powodu był wielokrotnie przesłuchiwany przez organy bezpieczeństwa państwa. Jeszcze w czasie stanu wojennego podjął starania zmierzające do odzyskania sztandaru NSZZ „Solidarność” przy PFMŻ, po czym osobiście udał się do Warszawy i przywiózł go do Poznania. W 1989 r. był jednym z inicjatorów reaktywowania NSZZ „Solidarność” w PFMŻ.

Biogramy osób odznaczonych Medalem Reipublicae Memoriae Meritum:

Maria Krzyżańska – Kapitan rezerwy Wojska Polskiego w stanie spoczynku, obecnie pełni funkcję wiceprezes Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Wielkopolska. Pani Maria Krzyżańska czasie wojny została, wraz z całą rodziną, wysiedlona z Gniezna do Piotrkowa Trybunalskiego i tam zaangażowała się w konspirację. Najpierw działała w Narodowych Siłach Zbrojnych, a później w oddziale Armii Krajowej pod dowództwem kapitana Hilarego Moraczewskiego „Morusa”. Od powstania Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej działa aktywnie w jego strukturach. Pani Maria Krzyżańska prowadząc wieloletnią pracę na rzecz zachowania pamięci o żołnierzach Armii Krajowej: zorganizowała archiwum w którym zostały zgromadzone dokumenty i fotografie poświadczające wojenne losy tysięcy żołnierzy – członów Światowego Związku. Pani wiceprezes jest zaangażowana w inicjatywy społeczne mające na celu upamiętnianie historii Narodu Polskiego oraz przekazywanie młodszemu pokoleniu etosu

żołnierzy Armii Krajowej – między innymi poprzez inicjatywę „Wielkopolskiego Stowarzyszenia Pamięci Armii Krajowej”. Dbając o zachowanie świadectwa o Polkach przygotowała biogramy weteranek, które pozwoliły opublikować wielotomowy „Słownik biograficzny kobiet odznaczonych orderem wojennym Virtuti Militari” wraz we współpracy z „Fundacją Generał Elżbiety Zawackiej. Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek”.

Michał Sobociński – Współtwórca i realizator wielu projektów upamiętniających oraz przybliżających historię skierowanych dla mieszkańców Słubic. Koordynował powstanie Pomnika Pamięci Zesłanych na Sybir i Walczących o Wolną Polskę, a pod jego szczególną opieką i patronatem znajduje się Panteon Pamięci Żołnierza Polskiego – formę upamiętnienia do której przekazywana jest ziemia z pól bitewnych i cmentarzy - miejsc spoczynku polskich żołnierzy. Wszystkie działania pana Michała Sobocińskiego są szczególnie ukierunkowane na kształtowanie postaw patriotycznych wśród najmłodszego pokolenia.

Gizela Szwed – Regionalistka i działaczka społeczna. Promotorka pamięci o zasłużonych patriotach i męczennikach z regionu nadnoteckiego, autorka licznych publikacji, przede wszystkim cennej książki pt. *Walki mieszkańców Szamocina i okolic o niepodległość Polski w latach 1918-1945*. Dzięki jej wnioskowi oraz staraniom Instytut Pamięci Narodowej wpisał do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski już kilkadziesiąt mogił bohaterów w Szamocinie i Jaktorowie.

Ireneusz Niewiarowski – Poseł na Sejm III RP i senator kilku kadencji. W 2012 r. odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Zaangażowany w działalność społeczną i promocję lokalnej historii na terenie powiatu kolskiego. Inicjator i autor licznych publikacji, wystaw i projektów renowacji zabytków. W 2023 r. powołany w skład Komitetu Upamiętniania Walk i Męczeństwa przy Instytucie Pamięci Narodowej - KŚZpNP Oddział w Poznaniu. Przy współpracy z Ireneuszem Niewiarowskim IPN w Poznaniu przeprowadził remonty kilku grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski.

Robert Kiszkurko – Licencjonowany przewodnik turystyczny PTTK - Poznań i okolice, organizator autorskich spacerów historycznych po Puszczykowie i okolicach. Dzięki jego inicjatywie, Oddział IPN w Poznaniu upamiętnił Bolesława Rubaszewskiego oraz siedmiu nieznanych żołnierzy wojska polskiego i antykomunistycznego podziemia niepodległościowego na terenie Wielkopolskiego Parku Narodowego.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Krzyż Wolności i Solidarności